

Határjelenség

3.1. *Határjelenség, In: Adalékok a tradicionális tükör-értelmezések dekonstrukciójához / Az ábrázolt tükröződés metaforája a nemzetközi kortárs képzőművészetben, Mészáros Márta, 2011-2012, 15-16. oldal, URL: <http://szemkontaktus.wordpress.com/adalekok/>*

A tükör segítségével megjeleníthetők olyan dolgok, melyek a valóságban máshol vannak. Új térbeli viszony teremődik eképpen, mert a térnek azt a részét is képes bemutatni, mely a néző számára láthatatlan. Ugyanakkor segít abban is, hogy olyan dolog ábrázolása váljon lehetségessé, amely sem a tükörben, sem a környezetben nem található meg, tulajdonképpen megidéződik.

Bertamini¹ írt tanulmányt a Vénusz-effektusról, mely az észleléssel kapcsolatos pszichológiai jelenség. A néző a képen tükröt tartó személyről feltételezi, hogy az a tükörben magát nézi, holott ez fizikailag lehetetlen. Az általános félreértést az okozza, hogy a vizuális érzékelésben a perspektíva törvényei figyelmen kívül maradnak. A reprodukció kettős: a képen a tükör (mint tárgy), az eredeti és a tükörkép együttesen szerepel, az ábrázolt tükörből virtuális személy néz vissza. Két hibát említhetünk a jelenséggel kapcsolatban: optikai és pszichológiai jellegűt. Az első esetben pusztán félreértés, optikai torzítás, nem egyértelmű perspektíva-információ, (pl. több enyészpont) okozza a félreértést, második esetben maga a tükör vezet nem valós útra a tekintetet, sugall, pszichológiai illúziót kelt. A tükörbe nézés csak látszólagos és csupán a néző szempontjából valósul meg; a tükörbe néző nem magát, hanem a festőt látja a fizikai törvénynek szerint. A nézőben nagyfokú tolerancia alakult ki a jelenség természetességét / torz voltát illetően.

Különböző mirror-maze-k teremtenek különös térhatásokat (Ken Lum *Mirror-Maze* 2002, Veronique Jourard: *Miroirs* 2003, Olafur Eliasson: *Phaedra*-díszlet 2007, John Miller: *The Bog* 2008, Dan Graham: *Half Square/Half Crazy* 2004, Jeppe Hein: *Spiral Labyrinth* 2006, Ilya Ovechkin *Displacement* 2008, és így tovább).

Két tükröt 62, 72 fokban összeillesztve multiplikált világot tapasztalunk, ahol a tükörkép tükörképe is láthatóvá válik, megötszöröződik a képmás. Kisebb szög többszörös teret képes létrehozni, melyben „nem fordított, hanem nézethelyes képet lát önmagáról a

---

¹ Bertamini, M; Latto, R. Spooner, A. (2003). The Venus effect: people's understanding of mirror reflections in paintings. URL: <http://www.liv.ac.uk/~marcob/Publications/BLS2003.pdf>

szemlélő (...) E kettős tükörben Giovanni Papini, H. L. Bostwick, M. Duchamp, S.I. Witkiewicz vagy T. Gidley sokalakos képei olyan önarcképek, melyen az ábrázolt személynek öt, teljesen egyenértékű képe áll egymás mellett.”² Heinz Werner Lawo kiváló tematikus gyűjtése³ 1893-tól tartalmaz fotókat ötszörözött portékkal.

---

² Szoboszlai János: Én-játékok (I). In. Törökfürdő, 1996/1. 17-24. o.

³ A gyűjtemény hely- és idő szerint rendezett, valamint szakirodalmat is ajánl. URL: <http://uneinsamkeiten.blogspot.com/2008/07/heinz-werner-lawo-prost.html>. A portrék között van a tükörnek hátat fordító alak, vagyis nem mindig a „beszélgető” helyzetet imitálja a fotó (amiből egy fő mindig kimarad...)